

Siionin virsien kokonaisuudistus

”Uskoni on heikko ja mä tiedän sen. Silti vanhaa virttä joskus hyräilen. Sitäkään enää ole ei.”
(J. Karjalainen ”Vanha virsi”)

Sisällys (siirry klikkaamalla)

Tausta	1
Uudistukset ”nuorison takia”	2
Virret osana körttiläisten yhteiskunnallista ”ohjelmaa”	3
(Nyky)nuoriso ja herätysliike	4
Näkökulmia uudistukseen	4
Uudistuksen maksimi ja minimi.....	8
Lähteet.....	8
Kirjallisuus.....	8

Tausta

Historia on osoittanut, että perinnettä on uudistettava ja sovitettava uusiin ympäristöihin, jotta se välittyisi elinvoimaisena eteenpäin. Samalla kun tämä on totta, jokainen uudistus on aina myös riski. Voi olla, että uudistuksen myötä hukataan sekä entiset että uudet sukupolvet. Suomessa uskonnollisia dokumentteja on uudistettu viimeksi perusteellisemmin 1980-1990 -luvuilla. Kirkon virsikirja otettiin käyttöön vuonna 1986 ja uusi raamatunkäännös vuonna 1992. Lukija voi arvioida, mikä vaikutus tai merkitys näillä uudistuksilla on ollut kirkon elämän, oman hengenelämän hoitamisen tai uusien sukupolvien kannalta.

Siionin virret ovat Elias Laguksen (1741–1819) suomennostyön (1790) jälkeen kokeneet kaksi kokonaisuudistusta. Wilhelmi Malmivaara (1854–1922) uudisti kokoelman sisällöllisesti ja kielellisesti 1890-luvulla ja Jaakko Haavio (1904–1984) 1970-luvun taitteessa. Uudistukset voidaan jälkikäteen nähdä herännäisyyden ja seuraliikkeen kannalta tärkeiksi, jopa välttämättömiksi. Samalla on todettava, etteivät kaikki aikaisempien kokoelmien veisaajat hyväksyneet toteutettuja uudistuksia.

Vuonna 1994 aloitetun Siionin virsien lisävihkohankkeen yhteydessä todettiin tarve myös kokoelman kokonaisuudistukselle. Herättäjä-Yhdistyksen päätoimikunta päätti kokonaisuudistuksesta 29.11.2008. Päätöksen takana oli musiikkitoimikunnan esitys (28.10.2008).

Musiikkitoimikunta nojasi esityksessään vuonna 2006 suoritettuun Siionin virsien käyttötutkimukseen, joka antoi kuvan siitä, miten nykyistä kokoelmaa veisataan (ja mitä virsiä ei veisata). Musiikkitoimikunnan esityksen mukaan virsien osastojakoon, kieliasuun, virsien tiivistämisen mahdollisuuteen, karsimiseen ja sävelten muokkaamiseen on syytä kiinnittää uudistustyössä huomiota. Uudistuksen myötä avautunee tarve vielä uusille virsille.

Uudistustyötä varten päätoimikunta perusti toimikunnat. Siionin virsien uudistamistoimikunnan jäseniksi nimettiin toiminannjohtaja Simo Juntunen (pj.), aluesihteeriksi Samuli Korkalainen (siht.), rehtori Jukka Hautala, kirjailija Kaisa Raittila sekä työalasihteeriksi Ulla Tuovinen. Toimikunnan tehtävänä on koordinoita uudistamisprosessia. Jukka Hautala nimettiin tekstijaoksen ja Ulla Tuovinen säveljaoksen puheenjohtajaksi. Tekstijaokseen kuuluvat pastori Kalle Hiltunen (siht.), tiedottaja Tytti Issakainen, pastori Kukka-Maaria Kalpio, aluesihteeriksi Jaakko Löytty, diakoni Leena-Maria Renko ja kirkkoherra Hannu Vapaavuori.

Säveljaoksen jäseniä ovat puheenjohtajan lisäksi Erkki Tuppurainen, toiminnanjohtaja Markku Kilpiö ja kanttori Taina Sulkanen. Säveltoimikunnan sihteerinä toimii Samuli Korkalainen.

Uudistustyön toimeksianto ja suuntaviivat on ilmaistu melko yleisellä tasolla. Tekstijaoksen puheenjohtajana olen joutunut kysymään itseltäni, miksi Siionin virret on uudistettava? Kenen aloite on kyseessä? Keitä varten uudistus tehdään? Mihin sillä pyritään? Eivätkö Siionin virsiä nyt veisaavat saata veisata nykyistä kokoelmaa ilman sen suurempia vaikeuksia? Miten Siionin virsiä olisi uudistettava, että se tavoittaisi uusia veisaajia?

Uudistukset ”nuorison takia”

Wilhelmi Malmivaaran toteuttamaa uudistusta perusteltiin nuorison tarpeilla (*HK 1892, 31-33*). Rosendahl kirjoitti:

Moni isä ja äiti oli näet huolella huomannut lapsensa, varsinkin koulussa käyneiden, alkavan oudoksua noiden vanhojen virsien, etenkin kasvavan sukupolven korvissa vieraalta tuntuva kieltä, ja syytä oli pelätä tuon kalliin virsikokoelman vähitellen joutuvan unohduksiin, ellei saataisi uutta, suomenkielen nykyisen kehityskannan mukaista painosta. (*HK 1894, 5*)

1800-luvun jälkipuolisko oli kirkollisten kirjojen (virsi- ja Raamattu) uudistamisen aikaa. Malmivaara näki, ettei herännäisyys voinut jäädä kielensä ja laulukirjansa puolesta yleisen kehityksen jalkoihin.

Mutta tiedän ajan tulevan, jolloin, Siionin virret joutuvat nuoremman kasvavan sukupolven käsissä, joiden kieliäisti on enemmän harjautunut kuin nykyisen, huonon kielensä ja runomittansa vuosi halveksituksi, kuten jo on käynyt niissä seuduin, missä ei varsinainen herätysliike ole pysynyt elinvoimaisena. (*HK 1894, 271*)

Hän oli ilmaissut Hengellisen Kuukauslehden perustamisen myötä pyrkimyksensä koota herännäisyyttä yhtenäisemmäksi liikkeeksi ja reivata sitä ”raittiin kirkollisuuden” suuntaan. Siionin virsien uudistamisen kannalta tämä merkitsi teologista oikaisuliikettä, jonka myötä ns. morsius- ja verimystiikkaa karsittiin.

Malmivaaran Siionia täydennettiin useaan otteeseen aina vuoteen 1938 saakka. Erityisenä laajenuksena on mainittava Väinö Malmivaaran rukousvirret, jotka liitettiin kokoelmaan 1930-luvun alussa. Väinö Malmivaaran virsien voidaan nähdä syntyneen vastauksena kotihartauden ja yhteiskunnallisen muutoksen synnyttämiin uusiin tarpeisiin. Virret käsittelivät perheen elämänvaiheiden taitekohtia kuten syntymä- ja nimipäivät, kaste- ja häätjuhlat sekä hautajaiset, mutta myös ilmassa olevaa poliittista uhkaa.

Kirkon virsikirjauudistus valmistui 1938. Ilmassa oli siis muutoksen tuulia. Samat tuulet ravistelivat myös Siionin virsiä. Ilmeisesti sota ja se, että kirkon uusi virsikirja (1938) oli melko ”körttiläinen”, viivästyttivät Siionin virsiä koskevaa uudistustyötä. Tarve uudistamiseen ilmaistiin kuitenkin useaan otteeseen. Aukusti

Oravala kantoi asiasta huolta Hengellisen Kuukauslehden sivuilla (*HK* 1939, 60; *HK* 1943, 120; *HK* 1945, 217) ja kiirehti uudistustyön käynnistämistä.

Vasta 1960-luvun alussa Eemil Ponsimaa sai tehtäväkseen uudistaa ja ajanmukaistaa kokoelman. Ponsimaan uudistustyötä ei päätoimikunta kuitenkaan sellaisenaan hyväksynyt. Työtä jatkamaan tuli Jaakko Haavion johtama uudistyöryhmä (1965–1971), jonka työn tuloksena nykyinen peruskokoelma otettiin käyttöön 1972. (tästä erityisesti Herkko Kivekäs, *HK* 1966, 266–270).

Jaakko Haavio esitteli uudistustyötä Nivalan herättäjäjuhlilla vuonna 1966 seuraavasti:

Jaksatteko kantaa esirukouksissanne nimenomaan nuorisomme kannalta sanomattoman tärkeää asiaa [Siionin virsien uudistusta] ... kirjoittaa Siionin virret sellaiseen kieliasuun, että kasvava sukupolvi, jonka kielikorva ja tyyllitaju yhä lisääntyvän koulunkäynnin johdosta on tullut ylen tarkaksi, tuntisi nämä virret omikseen. (*Haavio* 1967, 106).

Malmivaaran ja Haavion uudistukset syntyivät keskellä voimakasta yhteiskunnallista kehitystä ja murrosta. Malmivaaran uudistus heijasteli suomalaisen kansallisen heräämisen ja kansalaisyhteiskunnan syntymisen henkeä. Haavion uudistus tuli keskelle radion ja television synnyttämää maailmanlaajuisen tietoisuuden ensiparkaisua. Oma aikamme heijastelee yhä syvenevää näkemystä ihmisestä oman itsensä rakentajana, jolle elämä on projekti. Tuota projektia suoritetaan yhteiskunnassa, joka on auki seitsemänä päivänä viikossa kellon ympäri. Lisäksi maailma on tiivistynyt näyttöpäätteen pikseleihin. Voiko tällaiselle ajalle edes tarjota virsiä veisattavaksi?

Virret osana körttiläisten yhteiskunnallista ”ohjelmaa”

Palaan vielä Malmivaaran Siionin virsien uudistukseen, joka oli ensimmäinen laatuaan. Malmivaaralle uudistuksen perustelu kiteytyi ennen kaikkea siihen, että se oli välttämätöntä nuorison tähden. On tietysti selvää, ettei Malmivaara toiminut tässä suhteessa tyhjiössä. Myös muualla uudistettiin kirkollisia kirjoja. Malmivaaralle Siionin virsien uudistus ei ollut ”koko herännäisyys”. Hän perusti Hengellisen Kuukauslehden heränneen kansan yhdyssiteeksi vuonna 1888. Lehden ensimmäisissä numeroissa hän puolusteli koulunkäynnin merkitystä ja rohkaisi myös heränneitä laittamaan lapsiaan kouluun. Vuonna 1892 oli vuorossa kustannusosakeyhtiö Herättäjä, jonka tehtävänä oli julkaista ja levittää herännäishenkistä kirjallisuutta. Malmivaara kirjoitti heränneille vanhemmille näkemyksiään siitä, miten lapsia tuli kasvattaa. Vuonna 1896 Kuukauslehdessä esiteltiin ensimmäisen kerran ajatus heränneiden omasta kansanopistosta ja 1912 Malmivaara perusti Sisälähetysseura Herättäjän. Toisin sanoen, Siionin virsien uudistamistyön lisäksi Malmivaara rakensi heränneille siltaa yhteiskunnallisiin tehtäviin luoden heille samalla omaa ”herännyttä identiteettiä”.

Miten Siionin virsistä tuli herännäisyyden ydin? Luulen syyn piilevän siinä työssä, jota kansanopistoissa ensimmäisinä vuosikymmeninä tehtiin. Herännäiskansanopistot toimivat aluksi kodin kasvatustyön jatkeina. Opistojen ehdottomasti tärkein laulukirja oli Siionin virret. Tältä pohjalta voi jopa väittää, että Siionin virret muodostuivat juuri kansanopiston käyneiden keskuudessa ja välityksellä ”herännäisyyden ytimeksi” niin, että herännäisyys voitiin ulkoapäin määritellä ”Siionin virsiä veisaavaksi joukoksi”. Tämä määritelmä ei enää ole missään tapauksessa riittävä, jos se on koskaan sitä ollutkaan. Perustellusti voidaan väittää, että ”anonyymi-herännäisyyttä” on paljon, mutta siioninvirsiseuroihin kokoontuneita vähän. Onko Herättäjä-Yhdistyksellä tai heränneellä kansalla tänään tarjota muita kanavia elää körttiläisesti?

(Nyky)nuoriso ja herätysliike

Herätysliiketutkimus on elänyt hiljaiseloa viime vuosikymmenet. Aivan äskettäin herätysliikkeiden vaikutukseen ja merkitykseen on alettu kiinnittää huomiota (*Salomäki & Niemelä 2006, 359–371*). Herätysliikkeet koskettavat joko suoraan tai vaikutuksensa kautta suurta osaa suomalaisista. Ne ovat monella tapaa – näkymättömyydestään huolimatta — ihmisten arvostuksiin, käyttäytymiseen ja asenteisiin vaikuttavia tekijöitä.

Körtiläisyydestä piirtyy uusimmissa tutkimuksissa kuva mikä ei sinällään yllätä. Liike näyttäytyy suhteellisen pienen ja sitoutuneen ydinjoukon toimintana. Liikkeen ympärillä on kuitenkin laaja joukko ihmisiä, jotka kertovat saaneensa vaikutteita sen sanomasta tai tuntevat liikkeen lähinnä omakseen. Oletettavasti ydinjoukko on melko lailla yhtä siioninvirsiseuroissa säännöllisesti käyvien kanssa. Herännäisyyden liepeillä liikkuu väkeä ydinjoukon edellyttämää suhteellista määrää enemmän. Kirkon työntekijöiden — etenkin papiston — keskuudessa herännäisyydellä on huomattavan suuri vaikutus ottaen huomioon liikkeen yleisen kannatuksen.

Voiko Siionin virsien uudistaminen palvella myös niitä, jotka kokevat herännäisyyden — löyhästä sitoutumisestaan huolimatta — hengelliseksi kodikseen? Vai saattaako uudistuksen vaikutus olla päinvastainen: kerran vuodessa herättäjäjuhlille kokoontuvat työikäiset huomaavatkin muuttumattomat Siionin virret muutetuiksi ja kauhistuvat? Voiko virsi ylipäättään olla tänä aikana se muoto, jonka avulla kuulutaan joukkoon ja ilmaistaan syvimpiä tunteja ja halua sitoutua?

Näkökulmia uudistukseen

Esitän seuraavassa Siionin virsien uudistamiseen liittyen viisi näkökulmaa. Jokaisesta niistä Siionin virret avautuvat hieman eri tavalla. Näkökulmat vastaavat samalla suorasti tai epäsuorasti siihen, kenen intressi Siionin virsien uudistaminen on, ja mihin uudistamisella pyritään.

1. Huoltonäkökulma

Ensimmäistä lähestymistapaa kutsun ”huoltonäkökulmaksi”. Samalla tavoin kuin autoa ja muita laitteita täytyy huoltaa, tarvitsevat kieli ja uskonnollinen ilmaisu aika ajoin pientä remonttia ja päivitystä. Kieli on alati muuttuvaa. Muutos ei välttämättä ole sinällään ongelma ja ymmärtämisen este. Vaikka arkikieli muuttuisikin, saattaa uskonnollinen kieli säilyä elävänä ja ilmaisuvoimaisena jos sitä käytetään jatkuvasti. Herännäisyyden kohdalla Siionin virsien veisaajien joukko uhkaa yhä harveta ja ikääntyä. Samalla kun yhteys nuorempiin sukupolviin seuratilanteissa ohenee, kasvaa myös uskonnollisen kielen ja arkikielen välinen ero. Huoltonäkökulmasta tarkasteltuna on välttämätöntä etsiä sellaista ilmaisua, joka ei vieraannuta tai tunnu käsittämättömältä.

Suomessa uskonnollisten perusdokumenttien uudistamiset (virsikirja ja Raamattu) vaativat myös Siionin virsiä ”synkronoimaan” virtensä niiden kanssa. Raamatulliset kielikuvat virsissä jäävät vaikeatajuisiksi, jos ne nojaavat aikaisempiin raamatunkäännöksiin uuden sijasta. Johan Kahlin virressä (SV99:8) kauppias lähti etsimään ”päärlyä”. Nykyään olisi ehkä parempi kutsua päärlyä helmeksi. Tosin on sanottava, että

ylipäättään virret voivat jäädä käsittämättömiksi juuri niiden raamatullisten kielikuvien takia, koska Raamattua ei enää tunneta.

Kirkon virsikirjassa on 46 Siionin virsien virttä (kun lisävihkoon otettuja ei huomioida). Veisaajan kannalta voisi olla mukavampaa, että virsien sanamuodot kirjasta riippumatta olisivat identtiset. Nyt ongelmana on se, että 1986 virsikirjauudistuksen myötä virsien sanamuodot poikkeavat toisistaan ja veisaaja harhautuu sanoissaan — joko jumalanpalveluksessa tai seuroissa. Veisatkaapa vaikka ruokavirsi ”Oikeutta puuttuu multa” (SV172:7) ilman kirjaa! Uskon, että viimeinen sana kuuluu kahtena (laupias/yhtenä).

Herätysliikkeistä ainakin evankeliset, vanhoillislestadiolaiset ja rukoilevaiset ovat uudistaneet laulukirjojaan kirkon virsikirjauudistuksen jälkeen. Tämä saattaa lisätä painetta Siionin virsien uudistamiselle. Uudistus kun usein nähdään merkinä liikkeen elinvoimaisuudesta. Toisaalta huonosti toteutettu uudistus voi olla kansanliikkeen kuolinisku.

Huoltonäkökulman edustajaksi voisi nimetä esimerkiksi Herättäjä-Yhdistyksen päätoimikunnan, jonka tehtävänä on palvella seuraliikettä ja pitää huolta sen toimintaedellytyksistä. Yksi keskeinen tehtävä liittyy siis veisukirjan kunnossapitämiseen.

2. Käyttönäkökulma

Toisen tavan lähestyä Siionin virsiä olen nimennyt ”käyttönäkökulmaksi”. Sen silmäteränä on kiinnittää huomiota virsien laulettavuuteen ja laulettavuuden kehittämiseen. Joissakin virsissä sanat ja sävel eivät muodosta harmonista kokonaisuutta, vaan aika ajoin kulmat saattavat ”irvistellä”. Normaalisissa seuraveisuissa tämä ongelma ei ehkä tule veisaajalle mieleen. Sen sijaan taitavat kuoronjohtajat tuntevat virsien sävelen ja sanojen kitkakohdat. Virret vaativat hiontaa juuri käytön takia!

Kuorot esittävät virsiä. Virsiä eivät aina altistu kuulemaan vain ne, jotka tuntevat Siioninsa ja ovat tulleet kirkkoon herättäjän päivää silmällä pitäen. Kirkossa istuu myös kuulijoita, joille virret ovat tuntemattomia. He eivät tiedä sanoja, mutta kylläkin kuulevat ne. Jos virressä kuultuna veisataan, että ”armo raajaton...” (SV5:6) tai ”kulkee Manne...” (SV58:1), kuulija saattaa hämmästellä kuulemaansa. Mutta tätä ennen jo pedantti kanttori on huomannut ongelman ja pyrkii virsivalinnoilla sen välttämään. Tai pyrkii ratkaisemaan ongelman vaatimalla virren uudistamista.

Käyttönäkökulmasta on lisäksi tärkeää, että erilaisiin tilanteisiin löytyy sopivia virsiä. Uskon, että tämä on paljolti kuoronjohtajien ja kanttorien päänaiva. Kun Siionin virsien lisävihkoa tehtiin, eräänä motiivina oli löytää virsiä, jotka aihepiiriltään täydentäisivät peruskokoelman sisältöjä. Toivottiin lisää virsiä luomakunnasta, elinympäristön muutoksesta, kirkkovuoden juhlista ja perheestä. Olen joskus miettinyt työyhteisössäni eri kokousten alussa kovasti, löytyisikö Siionin virsistä tilanteeseen sopivaa värssyä. Aina ei ole löytynyt. Uusien virsien hakeminen voi olla jatkuva prosessi. Veisaava kansa on saattanut todeta jotkin kokoelman ulkopuoliset laulut itselleen rakkaiksi ja uhkaavat veisata ne sisälle seuratuupiin.

Käyttönäkökulma paljastaa myös sen, jos virsi ei tule käytetyksi. Herättäjä-Yhdistys teki Siionin virsien veisuuta koskevan käyttötutkimuksen vuonna 2006. Kun virsiä oli veisattu eri puolella Suomea noin 7500 kertaa, paljastui, että osa virsistä oli varsinaisessa tehosoitossa (veisatuin oli ”Soi, virteni, kiitosta Herran”, SV173) kun taas joukko virsiä oli erittäin vähän tai ei ollenkaan veisattuja (77 virttä, eli noin neljännes). Siionin virsienkokoelma on kohtalaisen laaja seurakäytössä hallittavaksi. Samalla kun virsien osaaminen ja veisuu heikentyvät, turvaututaan harvempiin ja varmasti tuttuihin virsiin.

Käyttönäkökulmasta tarkasteltuna Siionin virsien kokoelmasta olisi syytä karsia pois kaikki sellaiset virret, joille ei ole käyttöä. Vaikeaksi tällaisten virsien löytämisen tekee se, että eri puolella Suomea käyttämättömiä ovat yhdet ja toisella puolella toiset virret. Täysin käyttämättömiä on luultavasti hyvin vähän. Jos Siionin virsiä tarkastelee veisuukokoelman rinnalla myös rukouskirjana, voi olla, että kaikki virret tulee rukoiltua.

Käyttönäkökulmaa edustavat kuorot, kanttorit, kuoronjohtajat, säveltäjät ja ylipäätään musiikin ammattilaiset. Sekä lisävihko että kokonaisuudistus ovat saaneet alkunsa Herättäjä-Yhdistyksen musiikkitoimikunnan taholta. Käyttönäkökulmaa leimaa siis eräänlainen musiikin ammattilaisuus ja ekspertti-lähtöisyys. Sekä huolto- että käyttönäkökulma ovat usein uudistusten käynnistäjiä. Nämä näkökulmat voivat uudistuksen läpiviemiseksi olla välttämättömiä mutta eivät yksinään riittäviä.

3. Lippunäkökulma

Edellisille lähestymistavoille täydentävän ja sisällöllisesti tärkeän ulottuvuuden avaa ”lippunäkökulma”. Lippunäkökulmalla tarkoitan sitä, että uudistukselle on olemassa selkeä syy ja tavoite. Se kertoo, mitä on tehtävä ja miksi. Lippunäkökulma asettaa uudistukselle kriteerit ja suuntaviivat. Niiden valossa uudistettava kokoelma joutuu karsinnan, muokkauksen ja täydentämisen prosessiin. Lippunäkökulma on edellisiä laajempi tapa tarkastella herännäisyyttä, arvioida sen nykytilaa ja suunnata tulevaisuutta. Wilhelmi Malmivaaralla oli oma ”lippunäkökulmansa” kun hän kirjoitti Siionin virret käytännössä uusiksi ja teki virsiin myös teologisia muutoksia ja korjauksia luoden samalla monia muitakin ”herännäisyyden työvälineitä”.

Lippunäkökulmasta katsoen herännäisyydellä on tehtävä tässä ajassa ja tulevaisuudessa. Se ei ole vain perinneliike, joka katsoo taaksepäin ja pitäytyy entisissä ympyröissä. On luotava uutta ja otettava riskejä. Lippunäkökulman valossa Siionin virsien uudistus on *sisälähetyksen* väline uusien veisaajien ja uusien körttiläisten tavoittamiseksi. Lippunäkökulmasta katsoen herännäisyyttä ei voi uudistaa pelkästään Siionin virsiä uudistamalla. Uudistus ja uudistuminen tarvitsevat virsien lisäksi tuekseen muita asioita. Malmivaaralla nämä asiat olivat Hengellinen Kuukauslehti, kirjakustannus, Herättäjä-Yhdistys ja kansanopisto omalla ohjelmalla.

Jos edellisten näkökulmien edustajat ja toimijat oli helpohko nimetä ja osoittaa, on se tässä tapauksessa vaikeampaa. Lippunäkökulma liittyy (historiallisesti) karismaattiseen johtajuuteen tai aatteeseen/ideaan, joka tempaa valtaansa ja rekrytoi oikeat henkilöt sanoittamaan sen sisällöt. Lippunäkökulma saa pontimensa ajasta ja sille annetusta tulkinnasta. Rakentuisiko herännäisyyden lippunäkökulma — silta sekä sukupolvien, yhteiskunnan että tulevaisuuden suuntaan — kestävä kehityksen körttiläiselle tulkinnalle. Herännäisyyden perinteiset vahvuudet voisivat antaa sisältöjä paljon kaivatulle kestävä kehityksen kulttuuriselle, sosiaaliselle, ekologiselle ja taloudelliselle ulottuvuudelle. Tästä nelisäikeisestä kestävästä kehityksestä huolehtimisesta tehtäisiin kansalaisyhteiskunnallisuutta tätä aikaa varten — mutta myös taivaallista. Vähän samaan tapaan kuin Malmivaara edisti kieltä, sivistystä ja raittiutta.

4. Taiteen näkökulma

Virsi on uskonnollinen runo. ”Taiteen näkökulmasta” uudistus avautuu omalla tavallaan. Uudistus ei välttämättä kohdistu sinällään kieleen tai säveleen. Näkökulman taustalla on laajempi pyrkimys aitoon ja

rehelliseen todellisuuden sekä jumalasuhteen sanoittamiseen. Tästä näkökulmasta tarkasteltuna jotkin virsistä ovat ajan muutoksessa kääntyneet teennäisiksi, epäaidoiksi ja falskeiksi.

Taiteen näkökulmasta ymmärrettävyys, yksitulkintaisuus ja helppous eivät ole ensisijaisia tavoitteita. Hyvä virsi voi olla vaikea, monitulkintainen ja -ilmeinen. Se voi kiusata mutta samalla se aitoudellaan haastaa veisaajansa painiin. Virressä jokin kiehtoo eikä anna rauhaa.

Uudistus voi tarkoittaa aikaisemman, vanhemman ja arkaaisen materiaalin uudelleen hyödyntämistä. Se voi olla totuttuja rajoja koettelevaa uutta ilmaisua. Taiteen luonteeseen kuuluu ennustamattomuus, luovuus, ilmaisuvoima, puhuttelevuus ja teeskentelemättömyys.

Siionin virsien alkuperäiset – ruotsalaiset herrnhutilaisnuorukaiset 1700-luvun alkupuolella – runoilijat inspiroivat toisiaan ja innostuivat kirjoittamaan toinen toistaan kiihkeämpiä ”rakkauskirjeitä” Kristukselle. He kirjoittivat virtensä nuorina, paloivat kirkkaasti ja nopeasti ilmeisen innostuksen ja inspiraation vallassa. Taiteen näkökulmaan liittyy parhaimmillaan ”pakottava syy”: virttä ei voi kerta kaikkiaan olla tekemättä! Tämän lisäksi taiteilijasielu voi antaa kynänsä laulaa myös pyynnöstä kun kirjoittaminen kerran sujuu.

Taiteen näkökulman edustajia Siionin virsiä uudistettaessa ovat sanataiteilijat, muusikot ja ilmaisun ammattilaiset. He ovat usein niitä, jotka sielultaan liikkuvat rajapinnoilla ja sen takia näkevät ja tuntevat enemmän.

5. Spiritualiteetin ja teologian näkökulma

Viidettä ja viimeistä lähestymistapaa virsiuudistukseen kutsun ”spiritualiteetin ja teologian näkökulmaksi”. Virret avautuvat herännäisyyden ”sydänääninä”, joille on ominaista tietty syke ja tietyt piirteet. Virsi on herännäisyyden spiritualiteetin eli hengellisen hartauselämän keskus. Näin ollen ne myös kuvaavat herännäisyyden teologiaa ja antavat liikkeelle ja jäsenilleen identiteetin.

Tarkkakorvainen kuulija voi eritellä virressä ja sen rukouksessa vivahteita, jotka ovat ominaisia juuri Siionin virsille. Teologian lisäksi — mikä Siionin virsissä tarkoittaa virsien Kristus-keskeisyyttä tai matkamiehen jumaluusoppia — virret ilmentävät jumalasuhdetta ja rukouksen suuntaa, jonka olen nimennyt ”publikaanin rukousasennoksi”. Siionin virsien yksi lähtökohta on, että kaikki veisaajat ovat samalla viivalla. Samalta pohjalta rukous suuntautuu kohti kaiken hyvän antajaa — Jumalaa.

Ajan muuttuessa Siionin virret saattavat kaivata myös teologisen painopisteen uudelleen asettelua. Malmivaara asetteli uusia painopisteitä kun hän karsi virsistä pois ”epäraittiina” pitämäänsä veri- ja morsiusmystiikkaa. Jaakko Haavio avasi omassa uudistuksessaan virsiä teologisesti pietismin yksilöhurskauden keskiöstä kohti avarampaa ja laajempaa uskon ja rakkauden tulkintaa.

Spiritualiteetin ja teologian näkökulmasta uudistusta toteuttavat teologit ja muut herännäisyyden olemukseen perehtyneet asiantuntijat. Heidän on tunnettava perinne ja siinä mahdollisesti tapahtuneet muutokset.

Edellä esitetyt näkökulmat 3.:sta-5.:een ovat nimenomaan *sisällöllisiä* kun taas näkökulmat 1-2 ovat *muodollisia*. Uudistusprosessin onnistumisen kannalta olisi ideaalista, jos kaikki viisi näkökulmaa olisivat vuorovaikutuksessa keskenään ja rikastuttaisivat toisiaan. Kaikkein ratkaisevin tekijä uudistuksen onnistumiselle kuitenkin on, että Siionin virsiä veisaavat ihmiset pääsevät alusta pitäen mukaan ja osallistuvat virsien huoltamiseen, hiontaan, etsintään ja mikä tärkeintä — veisaamiseen.

Uudistuksen maksimi ja minimi

Uudistuksen tarkasta sisällöstä ja lopputuloksesta ei ole kenelläkään (tietääkseni) tietoa. Siksi on otettava käyttöön valistuneet arvaukset. Uudistuksen minimi on, että Siionin virsien nykyinen kokoelma uudistetaan kielellisesti vaikeasti ymmärrettävien ilmaisujensa ja huonoksi osoittautuneen veisattavuuden osalta. Kokoelmasta saattaa poistua muutamia virsiä ja uusia tulla mukaan. Näin ollen uudistus toteutuisi lähinnä käyttö- ja huoltonäkökulman tavoitteiden suuntaisesti veisaavan seuraväen parhaaksi. Uudistukseen sisältyisi vain pieni riski, mutta todennäköisesti vain vähän voitettavaa.

Uudistuksen maksimi taas voisi olla, että kokoelma uudistetaan lippunäkökulmasta, jolle taiteentekijät ja körttiasiantuntijat antavat sisältöä ja väriä. Nykyisen kokoelman kannalta tässä olisi kyse — ei vain huoltotoimenpiteestä vaan — peruskorjauksesta. Uudistus tässä muodossa sisältäisi suuren riskin, mutta yhdessä muiden lipun alle koottujen toimenpiteiden kanssa sillä luotaisiin herännäisyydelle näköaloja eteenpäin tulevien sukupolvien suuntaan.

Se, mihin uudistuksen painopiste asettuu, riippuu useista tekijöistä. Jos Jumala jätetään laskuista pois, uudistuksen kriittisin tekijä on veisaava kansa yhtäällä ja sen valtuuttama edustajansa Herättäjän päätoimikunta toisaalla. Näiden lisäksi uudistus haastaa herännäisyyden mielenlaadun ja rukousasennon omakseen tuntevat ihmiset kokoamaan voimiaan yhteen. Heidän tehtävänä on esittää tästä ajasta tulkinta, joka pukeutuu sanoiksi, rukoukseksi, ajatuksiksi, pyrkimyksiksi ja toiminnaksi. Voisiko Siion veisata yhä Herralle heilemmin kiitosta, vaikka ajat ovat eri tavalla ahtaat kuin Malmivaaran tai Haavion aikoina?

”Uusiin virsiin meidän täytyy totutella, muussa tapauksessa saattaisimme pahentua myöskin – Karitsan uuteen virteen” (Wilhelmi Malmivaara, HK 1894, 271).

Lähteet

[HK] Hengellinen Kuukauslehti. Vuosikerrat 1892, 1894, 1939, 1943, 1945, 1966.

Kirjallisuus

Haavio Jaakko

1967 Uudistuminen — Elämän merkki. Teoksessa *Huolena Huominen*. Herättäjä. Lapua.

Salomäki Hanna & Niemelä Kati

2006 Herätysliikkeet 2000-luvun kirkollisessa kentässä. *Teologinen aikakauskirja* 4/2006, 359-371.

Väinölä Tauno

2009 Soi, virteni, kiitosta Herran. Silmäyksiä Siionin virsiin. Herättäjä-Yhdistys. Kirjapaja. Helsinki.